

Izabella főhercegnő.

Izabella főhercegnő az egyházművészeti kiállításon.

Ifj. Weinwurm A. és Társa felvétele.

Margitszigeti képek.

Irta Ábrányiné Katona Klementin.

»Van egy sziget...« kezdi Lohengrin az ő híres graal-elbeszélését, midőn az Elzában személyesített női kíváncsiság kicsikarva titkát, Lohengrin, távozása előtt fölfedezi kilétét s legendás hazáját, hol szentéletű fényes lovagok őrzik jaspis-tálban, Krisztusnak a keresztfán hullatott drága véré, melyet angyalok hoztak le az égből.

»Van egy sziget...« énekelhetjük mi is, hol a középkori német legenda párjára lelt. Itt is szentéletű szüzek és szerzetesek őrizték a középkorban a krisztusi hagyományokat és szellemet, de melynek legfenköltebb letéteményese mégis csak *Margit*, az Árpád-ház szűzi sarja, a szent királyleány szeplőtlen keble volt: jaspis, rubin, gyémántnál értékesebb! (Kinek zárdája és temploma romjainál most négy éve *Klotild* főhercegasszony emeltetett ékes kápolnát.)

Itt is legendás történet játszódott le: szent Margité.

Büvöletes nyári éjeken — aminők csak a Margitszigeten vannak — susogó lombok csak a poétaléleknek érthető párbeszédet folytatnak a halkán csobogó Dunával, régen elmúlt idők szent legendájáról.

Gyöngédszívű madárcák remegve hallgatják Danubius apó komor elbeszélését aszkétai önsanyargatás, szigorú böjtök s csattogó korbácsütésekről liliomtest sima bársonyán.

Szerelmes kis csalogányok félénken simulnak egymáshoz s aggályosan kérdezik:

— Hát azok szegények sosem szerettek?

— Nem, — döntötte el a kérdést nagybölcsen a zárdatorony romján gubbaszkodó szürke bagoly — okosoknak nincs is szükségé bohó szerelme!

A kis csalogánypár hitetlenül ingatja fejcskáját zöld lombok rejtékén, de egyébként nem

opponál nyíltan a bagoly nagytekintélynek. Csak a szentjánosbogárcák szemének zöldes fénye csillan meg hamiskásan e szerelemtagadó filozófiára.

— Nem, nem, — mormolja kékfürtű Danubius — én sem vettem soha semmit észre; pedig mindig jelen voltam, karjaimban ringatva kedvencemet, a Graal-szigetnél is ékeesebb »Dunagyöngyét«, ahogy az én szigetem a lantosok elnevezték.

De imhol a keleti égbolt peremén halvány fény támad. Luna asszony reáilleszti selyempicellője hegyét az első báránnyelűkre. Így lépked fölfelé nesztelenül, felhőről-felhőre, mindinkább kibontva ezüstös fátylát, míglen egészen betéríti vele a szerelmet lehellő nyári éjet... Virágok kebléből illatos sóhaj száll föl. Túlán, zöld pázsiton, Titánia tündérnépe vonul fel. Körben összefogódnak, szoknyájuk ködfodra libben... Hajlongnak, forognak, menyegzői táncot lejtve. És fölszendül a gyönyörű »Szentivánéji nászdal«, de oly halk édesen, mámorító sejtelmesen, amint az csak tündér-zenekar: fölattanó rózsabimbó, szitakötő selymes s méhecske arany-szárnya, meg holdsugarakból szőtt hárfa nyomán csendül. A tündérkör lánc páros szemekre oszlik s követi az arapárt: Oberont és Titániát... Selymes fűszálak fölött lebegnek... továtűnő szilhuettjük finom vonala meg-megcsillan a holdfényben, míg végleg elvész a tovahömpölgő ködpárában...

Ámde a bűbajos zene tovább zsong-bong az egész természetben: liliomok illatos kelyhéből, rózsaszirmok biboráról, kékszemű ne-felejtsek selyméről, gyöngyvirágok tejszínű harangocskáiból, érzékeny mimózákat remegő leveleiről, viruló bokrok fölött átsuhanó zefir melodikus danájából, a kék étheren átszűrődő

csillagfény rezgéséből, de mindenekfölött az egymást megértő szívek harmonikus együttdobbanásából, honnan a legandalítóbb himnusz zendül.

Mert a zene a mindenség lelke s a természet csodás összharmóniája az a remek szinfónia, melynek megközelítő utánzásában hevült, magasztosult fel — Beethovennél már az istenséggel határos — műalkotásokban, zeneköltő nemzedékek legjobbainak fantáziája.

* * *

Ámde a sziget mindennapi értelemben vett zenében sem szűkölködik. Sőt déltől késő estig zsong-bong a zenétől. Katona- és cigányzenekarok működnek, a képzelhető legfestőibb keretben, kilátással a Dunára, az ő sokféle vízi járművei, pompás hidjai s partjain elvonuló fényes palótasoraival, honnan impozánsan emelkedik a tündérszép parlament-épület, királyi vár, templomok, Gellérthegy, a háttérben meg a kéklő budai hegyek. Oly kép, amelyet méltán megirigyelhet tőlünk a világ bármely fővárosa!

Közvetlen közelben pedig, tarka virágcsoportok közt kanyargó úton s a fődött sétányon alá- s föl hullámzó közönség szolgáltatja a színes mozgóképet, a hölgyeknek az idén igazán graciózus, festői toilettjeivel s kalapjukon egész kis virágoskerttel. Úgy tűnek föl, mint megannyi tarkaszárnyú lepke!

Kár azonban, hogy a katona-zenekarok t. karmesterei a sok — s nagyobbára értéktelen — divatos operette, tánczene s egy-egy régebbi szabású opera mellett, alig-alig méltatták az idén a sziget közönségét *Wagner* fölséges műzsájára. Epp most, a bayreuthi díszelőadások évadján! Pedig hát, ha általánosságban nem is, de közben mindig akadnak igazi műértők, akik azt felfogni és méltányolni tudják.

Ismerek pl. a szigeti hangversenyek rendes hallgatói közt egy kis társaságot, mely zenei intelligencia tekintetében jóval fölülemelkedik a közönséges színvonalon s különösen a Wagner-kultuszban excellál. Az ilyenek izlését pedig mindig érdemes tekintetbe venni.

A Duna-jobbparti fürdők mintha szerencsésebbek lettek volna e tekintetben, mert az alsószigetről, némelyikünk által »csillagos út«-nak elnevezett korzón fölfelé haladva: gyakrabban szolgáltak andalító kísérettel az onnan áthangzó gyönyörű Tannhäuser-, vagy Lohengrin-motivumok.

Hogy miért nyerte ez az út — a sziget Buda felőli főútja — a »csillagos« elnevezést? — Egyszerűen a fogalom szembeötlő voltánál fogva.

Képzelnék önök — azokhoz a sajnálatraméltókhöz szólok, akik még nem ismernék — egy szeliden kigyózó sétautat a Duna partjához közel, hatalmas koronájú fáktól árnyalva s csipkéslevelű bokroktól szegélyezve. Ez az út, főleg este, midőn már fennragyog a hold és csillagok: maga a megérezékült poézis!

Ki ne látott volna csillagot az égen? — sőt nem kétlem, szép szemekben is — de hogy csillaggal telehintve lásson egy tekintetre eget, völgyet, folyót és hegyeket: nem mindennapi eset. Már pedig ezt a látványt nyújtja a mi szépséges útunk, ahol a csillagos égbolt egybeolvad a földdel és vízzel. Mintha csak csillagok szálltak volna alá, hogy szépen megüljenek a budai hegyeken, hegyi útvonalakon s a folyó partján. A magasból letekintő égi csillagok az ilyenkor már sötét Dunában fűrésztlik ragyogó arcukat, újabb mennyboltot varázsolva oda. (»Csillagsugár fürdik benne, mintha ott is egy ég lenne!«) De még a folyó partjain elvonuló lámpasor is kedvet kap az égi színjátékhoz s csillag módjára veti bele fényét a sötét vitzükörbe, sokszínű sávokat füstve reá, míg a tündöklőn kivilágított fehér hajók hulló csillag gyanánt surrannak tova, fényes üstökös-uszályt hagyva maguk után.

Érdekes az az optikai csalódás, melyet a hegyi villák s útvonalak lámpái ebből a távolból keltenek: úgy hatnak, mintha csillagokkal lennének kitűzdelve; különösen késő ősszel, midőn a szigetnek már meggritkult lombjain át tisztábban kivehetők. Sőt már föl is fedeztük köztük a magyar népdal kedvelt csillagképleteit: a Göncölszékér, Fiastyúk és Kaszáscsillagot!

E gyönyörű úton haladva, helylyel-közzel holdsütötte tisztások mellett, hol szabadon »nyíl az égi pálya« s sziporkázva tekintenek le reánk az örökszillagok: a vizen s távol-ságon át még eszményibbé szűrődve hangzanak hozzánk Erkel »Bánk bán«-ja, avagy Wagner »Lohengrin«-jének bűvöletes dallamai. Úgy érezzük ilyenkor, mintha már nem is a földön, hanem a dal szárnyain szállnánk csillagos égi pályán.

— A poézis nagyon szép — fogják talán némelyek megjegyezni — de hát a Margitsziget nem egyedül tündéri nászmenet, csalógánydal, rózsailat, hullócsillagból áll ám, hanem fürdői élet s egyéb társadalmi tényezőkből is. Ebből kérünk még kis mutatványt.

Szívesen. S hogy hyper-ideáлизмussal ne vádolhassanak: mindjárt a legmozgalmasabb »matter of fact« társadalmi mozzanat, a sziget sport-életével kezdem.

Társadalmi szempontból legelőkelőbbnek nevezhető a galamblovészeti egyesület, mely a fenséges védnök, daliás József főhercegen s bájos neje, *Auguszt*a főhercegnőn kívül, úgy szólván még az egész magyar arisztokrácia színejavát tagjai közé számlálja. Az is ismeretes, hogy a fenségek, valamint *Libits* Adolf m. kir. udvari tanácsos, a főhercegi uradalmak zseniális kormányzója, rendkívüli ügyeségre tettek szert ebben a sportban.

A sport két legfőbb időpontja, az őszi és tavaszi versenyek fölöttébb élénk, érdekes képet kölcsönöznek a szigetnek, a legelőkelőbb társaság fölvonulásával, fényes fogataik, automobiljeiken, a felsőszigeti versenypályához.

A különféle evezősegyleteknek is a Margitsziget a főtalálkozó helye. (Hol a »Neptuniszták« évek óta asztalt is tartanak az alsósziget vendéglőjének verandáján.) Karcsú kis szandolinejeik fecskéfürgeséggel csapongnak a szigetet körülövedező széles vízi úton, kedves képet nyújtva.

Ugyancsak az alsóvégen élénkülnek meg nap-nap után a »football«, »lawn-tennis« és »golf«-pályák, az egyleti tagok fáradhatlan közreműködésével.

Hisz tagadhatatlan, hogy előnyös az ily testedző sport fizikumnak s léleknek egyaránt, mert meg vagyon irva, hogy »csak egészséges testben lakhatik egészséges lélek«. De minden csak módjával jó; ameddig nem válik kár a hasznosból a túlzás révén. Kivált hölgyekre, de legkivált fiatal leányokra értem. Mert hát van a divatos sport-ladyknak egy osztálya, mely sem a szemnek, sem a léleknek nem nyújt tetszetős látványt. »Ein Mittelding zwischen Mann und Weib«, anélkül azonban, hogy úgynevezett »homme-femme« lenne, ami szintén kevésbé szimpatikus ugyan, de ami legalább nem csak fizikai erő, de szellemi tulajdonok tekintetében is megközelíti a férfi fölényességét. De ez a »férfi és nő közti közép-fogalom«, nem egyéb merész föllépésű emberi amfibiumnál, magát a flamingót lefűző méteres lépésekkel, medvetalphoz hasonló otromba lábballal, szélben vadul röpkedő Meduza-hajzattal, naptól a főtt rák színére lesült arc, nyak és karokkal s avval a kellemetlenül fesztelen modorral férfiakkal szemben, aminek láttára kedvetlenül fordítja el szépséges arcát a finom jóízlés.

Mily bájos ellentéte ennek »das ewig Weibliche«; az »örök nőesség«, aminek képviselői

szintén láthatók a sziget mozgó képeinek keretében, rokonszenvesen válva ki öltözet, modor, valamint egész lényük által. Láthatunk pl. a délutáni órákban az alsószigeten egy édes kis fiatal mamát, aki még maga is csupa aranyos székeség és leányos báj. Finom és gyöngéd, mint egy bársonyos szirmú tea-rózsa. Mellette lépked növendékleánykája: a teljes rózsza ékes bimbóhajtsa! Nyomban követi a »papa«, az ő kis képmása, a tizenhárom éves »Ducival«. Apa és fiú oly fel-tűnően hasonlítanak egymáshoz, hogy rövid idő múlva alig lehet majd megkülönböztetni egymástól őket, annál is inkább, mert a szigetnek, sok egyéb jelessége mellett megvan az a bűvös konzerváló hatása, hogy az idő nyomtalanul surran át a »benszülötték« feje fölött. Különben is *Hofhauser* Ödön, a Margitsziget kitűnő inspektora a törhetlen erő fogalmát képviseli. De talán épp azért áll fenn e rokonszenves családban s házasként közt az a szép harmónia. Hiszen már a nagy német költő is megmondta: »Wo das Starke mit dem Zarten sich paart, da giebt es einen guten Klang.«

* * *

A búbajos Margitsziget remek parkjának keretében — melyet *Magyar* György főker-tész immár negyvenegy éve gondoz odaadó buzgalom és szakértelemmel — hogyan hagyhatnók említés nélkül ama lombvédte pontot, hol kisebb tisztáson, óriási vadgesztenye terebélyes ágai borulnak arra a helyre, ahol legnagyobb epikai költőnk, *Arany* János leg-szívesebben üldögélt, nagyobbára szelid lelkű neje társaságában, életének legutóbbi korszakára eső több évi margitszigeti nyaralása idejében, szemben avval a fiatal tölgycsoporttal, melyen olyannyiszor pihenteté elmélázó tekintetét s ahol legutóbbi költeményeinek némelyikét — így a »Tetemrehívást« — is írta s ahol most fehér táblán e sorok ékeskednek: *Arany János tölgyei*.

Ez ama hely, hová a jelenlegi *József* főherceg hazafias kegyelele Aranyunknak szobrot emelni szándékozik.

Eléggé nem méltányolható lelkes elhatározás!

Bizony-bizony, itt lenne az ideje, hogy viszont a magyar székesfőváros, az egész nemzettel egyetértve, szobrot emeljen a hazafias fiatal főherceg áldott emlékezetű édes-atyjának a Margitszigeten, melyet az ő páratlan áldozatkészsége és műizlése emelt az egykori szép vadonból jelenlegi magas színvonalára, mindnyájunk kiváló gyönyörűségére!

Legalkalmasabbnak kínálkozik erre a célra az a nagy virágos körönd, a szigetnek a hid felől való főbejáratánál, ahol a főváros mindkét oldaláról látható volna.

Szobrot a legmagyarabb főhercegnek, Józsefnek, az ő felséges alkotásán, a Margitszigeten!

Katona Géza éttermei
IV. ker., Váci-utca 38. szám. „KLOTILD“ kávéháza

Jó levegőjű nagy utcai terasse-szal

Francia Revier-rendszer (tudniillik az ét-hordó pincér számol is). Kenyér díjtalan!

Páholypok és külön termék, lakodal-mak és nagyobb társaságok részére.

A kávéházban október hó 15-ikétől minden vasárnap és ünnepnapon este fél 9 órától kezdve katonazene hangversenyez.